MANIFESTO DI LA KOMUNISTA PARTISO

Karl Marx
Friedrich Engels

Skriptita 1847.
Unesme publisita februaro 1848.

Ica tradukuro
Creative Commons 2021 by Brian E. Drake
Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 Unported
International

The Oxford Rationalist
56 Albany Street
Oxford, NY 13830 USA
(607) 843-2636
brian.eric.drake@gmail.com

MANIFESTO DI LA KOMUNISTA PARTISO

Karl Marx
Friedrich Engels

TRADUKITA DA BRIAN E. DRAKE

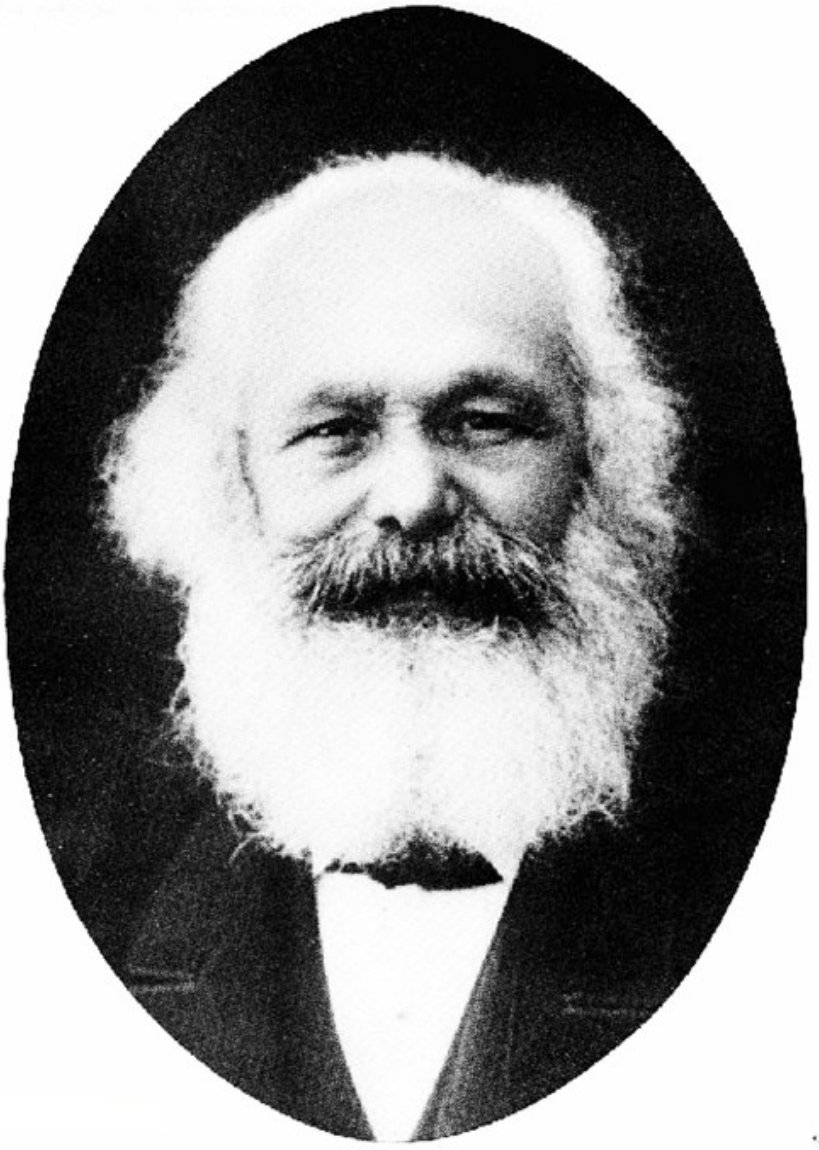

Karl Marx

Friedrich Engels

Ica tradukuro

dedikata a la Idisto

EBERHARD SCHOLZ

Kontenaji

Introdukto……10

I. Borgezi e proletarii……11

II. Proletarii e komunisti……32

III. Literaturo socialista e komunista……47

1) Reaktema socialismo……47

a) *Feudala socialismo*……47

b) *Sub-borgezal socialismo*……50

c) *Germana o "vera" socialismo*……52

2) Konservema o borgezala socialismo…57

3) Kritikal-utopiatra socialismo e komunismo……59

IV. Poziciono di la komunisti relate la diversa existanta opozanta partisi……63

Introdukto

Fantomo trairas Europa — la fantomo di komunismo. Omna povi di anciena Europa kunfederis su kom santa federuro kontre ta fantomo: la papo e la zaro, Metternich e Guizot, la Franca radikalisti e la Germana policista spioni.

Ube esas la opozanta partiso qua ne maldicensesas kom komunista da olua povoza opozanti? Ube esas la opozanta partiso qua ne retrojetus la lancita reprochanta brando di komunismo ye la plu avancita opozanta partisi ed anke ye la plu reaktema adversi?

Du rezultaji venas ek ica fakto:

Komunismo ja agnoskesas kom povo da omna Europana povi.

Esas la oportuna tempo ke la komunisti devas audacoze publikigar lia opinioni, lia skopi, lia tendenci koram la tota mondo, ed afrontar la bersil-rakonto di la fantomo di komunismo per manifesto di la partiso ipsa.

Por facar lo, komunisti di diversa nacioni asemblis su en London e skisis la sequanta manifesto, por esar publikigita en la Angla,

la Franca, la Germana, la Italiana, la Flandriana, e la Dana lingui.

I.
Borgezi e proletarii

La historio di omna antea socio esas la historio di klaso-lukti.

Libero e sklavo, patrico e plebeyo, sinioro e serfo, gild-mastro ed artizano, kurte, opresanto ed opresato, stacis sempre l'una kontre l'altra, facis sencesa, nun celita, nun evidenta kombato, kombato qua omnafoye finis o per revolucionanta transformo di la generala socio o per la reciproka ruino di la kombatanta klasi.

En la olima epoki di historio, on trovas preske omnube komplexa aranjo di socio aden diversa rangi, multopla gradaro di sociala rangi. En anciena Roma esis patrici, kavalieri, plebeyi, sklavi; en la Mezepoko, feudala siniori, vasali, gild-mastri, artizani, aprentisi, serfi; en preske omna tala kazi, plusa subordinita gradi.

La moderna borgezala socio qua kreskis de la ruini di feudala socio ne forigis klas-

antagonismi. Olu nur establisis nova klasi, nova opresanta kondicioni, nova lukto-formi qui remplasis la olima formi.

Nia epoko, la epoko di la borgezaro, tamen, havas ica distinta traito: olu plusimpligis klas-antagonismi. Socio entote esas sempre plu fendita aden du granda, enemikala kampeyi, aden du granda klasi qui afrontas l'una l'altra — borgezi e proletarii.

Del serfi di la Mezepoko venis decendante la yurizita borgezi ["Pfahlbürger"] di la maxim frua urbi. De ta yurizita borgezeso developesis la unesma elementi di la borgezaro.

La deskovro di Amerika, la cirkumiro di la Kabo, apertis nova landi por la acensanta borgezaro. La Est-Indiana e Chiniana merkati, la koloniizo di Amerika, komerco kun la kolonii, la augmento di kambio-moyeni e di vari generale, donis a komerco, a navigo, ad industrio urjo nultempe antee konocata, do, a la revolucional elemento en la falianta feudala socio, rapida developo.

La feudala sistemo di industrio, per qua industriala produkto esis monopoligita da klozita gildi, nun ne plus suficas por la kreskanta deziri di la nova merkati. La fabriko-sistemo remplasis olu. La gild-

mastri esis forpulsita da la fabrikanta mezklaso; la partigo di laboro inter la diversa korporacionala gildi desaparis koram la partigo di laboro en singla laboreyo.

Dume, la merkati sempre plu kreskis, la deziro sempre plu augmentis. Mem fabrikanti ne plus suficis. Pro to, vaporo e mashini revolucionis industriala produkto. La fabrikeyo esis remplasita da la grandega moderna industrio; la industriala mezklaso da la industriala milionieri, la chefi di la tota industrial armei, la moderna borgezaro.

Moderna industrio establisis la mond-merkato quan la deskovro di Amerika posibligis. Ita merkato grande developigis komerco, navigo, e terala komuniko. Ica developo suafoye ri-influis la extenso di industrio; e quante proporcione developis industrio, komerco, navigo, e fervoyi, tante proporcione la borgezaro developis, augmentis sua kapitalo, e pulsis su aden la dopajo di omna klaso decendita de la Mezepoko.

Ergo, ni vidas quale la moderna borgezaro ipsa esas produkturo di longa developo, di serio de revolucioni di la moyeni di produkto e kambio.

Omna grado di la developo di la borgezaro akompanesis da simila politikal avanco en ita klaso. Kom opresita klaso sub la povo di la feudala nobelaro, kom armizita e su-guvernanta asociuro di mezepokala komono: hike kom nedependanta urbala republiko (quale en Italia e Germania); ibe kom impostebla "triesma klaso" di la monarkio (quale en Francia); pose, dum la periodo di reala fabriko, agante por o la mi-feudal o la absoluta monarkio kom kontre-pezajo kontre la nobelaro e, fakte, generale kom fundamento-petro di la granda monarkii — la borgezaro tandem, de pos la establiso di moderna industrio e di la mond-merkato, vinkis por su ipsa exkluziva politikala povo en la moderna reprezentanta stato.

La borgezaro pleis maxim revolucionala rolo en historio.

La borgezaro, irgube olu ganis povo, finigis omna feudala, patriarkala, idiliala relati. Olu senkompate destruktis la diversacha feudala ligili qui ligis la homaro ad olua "naturala superiori", e livis nul altra ligo-punto inter homo ed homo ecepte evidenta su-interesto, ecepte kolda "kaso-pago". Olu dronigis la maxim cielala extazi di religiala fervoro, di jeneroza entuziasmo,

di borgezala melankolio en la glaciatra aquo di egoista kalkulo. Olu dissolvis personala valoro aden kambio-valoro, e vice la nekontebla ne-alienebla yuri establisita enpozis nuda, senshama, direta, brutala explotacho.

La borgezaro for-arachis la halono di omna mestiero til nun honorizita e regardita per veneraco. Olu chanjis la mediko, la advokato, la sacerdoto, la poeto, la ciencisto aden olua pagita, salariizita laboristi.

La borgezaro arachis de la familio olua sentimentala velo, e reduktis la familiala relato aden nur monetala relato.

La borgezaro revelis quale la brutala ostento pri povo di la Mezepoko, quan reaktemi tante admiras, trovis apta komplemento en la maxim ociema indolenteso. Olu unesmafoye montris to quon la agemeso di homi povas realigar. Olu facis marveli qui grande superiras la piramidi di Egiptia, la aquedukti di Roma, la Gotika katedrali; olu facis expedicioni qui superiris omna olima migradi di populi e kruco-militi.

La borgezaro ne povas existar sen sencese revolucionar la instrumenti di produkto, e per to la relati di produkto, e

kun li la tota relato di socio. Konservar sen chanji la anciena produkto-manieri esis, kontree, la unesma kondiciono di existo di omna plu frua industriala klasi. Kontinua revoluciono di produkto, sencesa perturbo di omna sociala kondicioni, eterna necerteso ed agito distingas la borgezal epoko de omna plu frua epoki. Omna fixigita e fermigita relati, kun lia sequantaro di anciena e veneracinda prejudiki ed opinioni, esas forbalayita, omna nove facita relati divenas antiqua ante ke li povas osteskar. Omno solida fuzesas aden aero, omno santa profanesas, e la homaro tandem koaktesas afrontar per sobra regardo olua reala viv-kondiciono e relati inter su ipsa.

Pulsata da la bezono por sempre plu extensiva merkato por olua produktaji, la borgezaro extensas su tra la tota mondo. Olu mustas omnube nestifar, omnube habitar, omnube establisar relati.

La borgezaro per sua exploto di la mond-merkato donas kosmopolita karaktero a produkto e konsumo en omna naciono. Chagrenigante la reaktemi, olu tiras de sub la pedi di industrio la nacionala sulo sur qua olu stacas. Omna anciene establisita nacional industrii destruktesis o diope destruktesas. Oli desplasizesas da nova

industrii, la introdukto di qui divenas questiono pri vivo o morto por omna civilizita nacioni, da industrii qui ne plus fabrikas ek kruda indijena materio ma ek kruda materio prenita de la maxim fora zoni; industrii, la produktaji di qui konsumesas, ne nur en la lando ipsa, ma en omna parti di la mondo.

Vice la anciena bezoni satisfacata da la produkto di la lando, on trovas nova bezoni nur satisfacata da la produktaji di fora landi e klimati. Vice la anciena lokala e nacionala solitareso e su-sufico, on omnube havas inter-relati, universala inter-dependo di nacioni. E quale en la materiala produkto, tale en la intelektala produkto. La intelektala kreuri di individuala nacioni divenas komuna proprietaji. Nacionala partisaneso e neliberaleso divenas sempre plu neposibla, e de la multa nacional e lokala literaturi venas mond-literaturo.

La borgezaro tiras omna, mem la maxim barbara, nacioni aden civilizuro per la rapida plubonigo di omna produkto-instrumenti, per la imense plufaciligita komuniko-moyeni. La chipa preci di vari esas la artilerio per qua olu batas omna Chiniana muri, per qua olu koaktas la cedo di laintense obstinema odio di la barbari

kontre stranjeri. Olu koaktas ke omna nacioni, por evitar extingo, adoptez la borgezala produkto-metodo; olu koaktas ke li introduktez to quon on nomizas civilizuro adinter li, t.e., ke li ipsa divenez borgezi. Unvorte, olu kreas mondo segun sua propra imajo.

La borgezaro submisis la ruro a la regno di la urbi. Olu kreis enorma urbi, grandege augmentis la urbala populo kompare a la rurala populo, e tale salvis granda parto di la populo de la stupideso di rurala vivo. Quale olu igis la ruro dependar de la urbi, tale olu igis la barbara e mi-barbara nacioni dependar de la civilizita nacioni, nacioni de rurani dependar de nacioni di borgezi, la Esto dependar de la Westo.

La borgezaro sempre plu diminutas la dispersita stando di la populo, di la produkto-moyeno, e di la proprieto. Olu aglomeris la populo, centrigis la produkto-moyeno, e koncentrigis proprieto aden kelka manui. La necesa konsequo di olta esis politikala centrigo. Nedependanta, o nur laxe konektita provinci havanta diferanta interesti, legi, guvernerii, ed impost-sistemi, esis aglomerita aden un naciono havanta un guvernerio, un legaro,

un interesto di nacionala klaso, un land-limito, ed un dogano-tarifo.

Dum apene cent yari di klaso-regno, la borgezaro kreis plu masiva e plu kolosala produktiva forci kam omna pre-irinta generacioni entote. Submiso di la naturala forci a la homaro, a la mashinaro, apliko di kemio ad industrio ed ad agrokultivo, vapor-navigo, fer-voyi, elektrala telegrafi, desobstrukto di tota kontinenti por kultivado, kanalizo di fluvii, tota populi advokita de la sulo — qua olima yarcento mem presentis ke tale produktiva forci dormas en la gremio di sociala laboro?

Do ni vidas ke la produkto-moyeni e kambio-moyeni, sur la fundamento di qui la borgezaro konstruktis su, kreesis en feudala socio. Ye ula grado di developo di ta produkto-moyeni e kambio-moyeni, la kondicioni en qui la feudala socio produktis e kambiis, la feudala organizuro di agrokultivo e fabriko-industrio, unvorte, la feudala proprieto-relati ne plus esis kongruema a la ja developita produktiva forci. Oli inhibis produkto vice prosperigis olu. Oli divenis tante multa kateni. Oli mustis esar ruptata; oli esis ruptata. Aden olia plaso pazis libera konkurenco, akompanita da sociala e politikala stando

adaptita en olu, e la ekonomial e politikala povo di la borgezala klaso.

Simila movemento eventas nun sub nia okuli. La borgezala produkto e kambio-relati, la borgezala proprieto-relati, la moderna borgezala socio, qua konjuris tante giganta produkto-moyeni e kambio-moyeni, similesas la sorcisto qua ne plus povas direktar la subterala forci quin lu konjuris. Dum yardeki la historio di industrio e komerco esis nur la historio di revoluciono di la moderna produkto-forci kontre moderna produkto-relati, kontre la proprieto-relati, qui esas la viv-kondicioni di la borgezaro ed olua regno.

Suficas mencionar la komercala krizi qui, per olia periodala ri-aparo, sempre plu minacante igas dubitinda la tota borgezala socio. Dum ita komerco-krizi, granda parto di ne nur produktaji ma anke la produkto-forci ja kreita periodale destruktesas. Dum la krizi, sociala epidemio eventas qua semblabus absurda dum omna plu frua epoki — la epidemio di tro-produkto. Socio subite trovas su retrosendita aden stando di tempala barbarismo; hungrego, generala extingo-milito semblas exkluzar omna nutrivi; industrio e komerco semblas esar destruktita, e pro quo? Pro ke esas tro

multa civilizo, tro multa nutrivi, tro multa industrio, tro multa komerco. La disponebla produkto-forci ne plus prosperigas la borgezala proprieto-relati; kontree, oli divenas tro povoza por tala standi, oli esas impedita da oli; e tam balde kam li vinkas ta impedo, oli desordinas la tota borgezala socio, oli endanjerigas la existo di borgezala proprieto. La borgezaro divenas tro streta por tenar la richeso quan olu genitis.

Quale la borgezaro vinkas la krizi? Unlatere, per la koaktita destrukto di quanto di produkto-forci; altralatere, per la vinko di nova merkati, e per plu tota exploto di la anciena merkati. T.e., per preparar plu totala e plu povoza krizi e per diminutar la moyeno preventar oli.

La armi per qui la borgezaro abatis feudalismo nun turnesas kontre la borgezaro ipsa.

Ma la borgezaro ne nur fabrikis la armi qui mortigos olu; olu anke genitis la homi qui uzos ta armi — la moderna laboristi, la proletarii.

Quante fore developas la borgezaro, t.e., kapitalo, tante fore developas la proletariaro, la klaso di moderna laboristi qui vivas nur tam longe kam li trovas laboro e qui nur trovas laboro tam longe

kam lia laboro augmentas kapitalo. Ita laboristi, qui mustas pecope vendar su, esas varo, quale omna komercala varo, e konseque esas expozita ad omna chanjemeso di konkurenco, ad omna fluktuado di lo merkato.

Per la extenso di la mashinaro e la partigo di laboro, la laboro di la proletarii perdis omna nedependanta karaktero e do omna charmo por la laboristi. Lu divenas acesorajo di la mashino, e nur la maxim simpla, la maxim tedanta, e la maxim facile ganita habileso bezonesas de lu. Do la produkto-kusto di laboristo restriktesas, preske tote, a la viv-moyeno quan lu bezonas por sustenar su, e por propagar lua raso. Ma la preco di varo, do anke di laboro, egalas la produkto-kusto. Quante plu kreskas la repugneso di la laboro, tante plu diminutas la salario. Pluse, quante plu kreskas la uzo di la mashinaro e la partigo di laboro, tante plu kreskas la quanto di laboro, o per plulongigo di la labor-hori, o per la kresko di laboro postulata dum ula tempo, o per la kresko di la rapideso di la mashinaro, edc.

Moderna industrio chanjis la mikra laboreyo di la patriarkala mastro aden la granda fabrikerio di la industriala

kapitalisto. Amasi de laboristi, kune amasigita en la fabrikerio, organizesas quale soldati. Quale vulgara industriala soldati, li pozesas sub la direkto di tota hierarkio de sub-oficiri ed oficiri. Li esas ne nur la servisti di la borgezaro, di la borgezala stato, li esas singladie e singlahore sklavigita da la mashino, da la direktanto, e precipue da la individuala fabrikanta borgezi ipsa. Quante plu evidente ta despotismo deklaras profito kom olua skopo, tante plu meskina, plu odiinda, plu bitra olu divenas.

Quante min multe manu-laboro bezonas habileso e la expreso di forteso, t.e., quante plu multe moderna industrio developas, tante plu multe la laboro di viri esas diplasita da la laboro di mulieri. Diferi di sexuo ed evo ne plus sociale relatas a la laboristo-klaso. Li esas nur laboro-utensili qui diferante ganas segun evo e sexuo.

Se la exploto di la laboristo da la fabrikanto finas per salario kom konto, lore lu esas atakata da la altra parti di la borgezaro, da la proprietero, da la butikisto, da la lombardisto, edc.

La plu basa rango di la mezklaso — la mikra industrialisti, butikisti, e rentieri, generale, la artizani e rurani — ti omna

gradope submersesas aden la proletariaro, partale pro ke lia mikra kapitalo ne sufikas por la grandeso di moderna industrio, ed esas vinkata pro konkureco kontre la plu granda kapitalisti, partale pro ke lia labor-habileso esas senvalorigita da la nova produkto-metodi. Do, la proletariaro rekrutesas de omna klasi di la populo.

La proletariaro transiras diversa developo-gradi. Olua lukto kontre la borgezaro komencas ye nasko.

Komence, la lukto esas facita da individuala laboranti, pose la laboristi en fabrikerio luktas en un loko kontre individuala borgezo, qua direte explotas li. Li vizas la ataki ne kontre la borgezala produkto-moyeni, ma kontre la produkto-instrumenti ipsa; li destruktas la stranjera konkurecanta vari, li aplastas la mashinaro, li incendias fabrikerii, li intencas restorar per forso la vinkita rango di la laboranto di la Mezepoko.

Ye ta etapo, la laboristi agas kom turbo dispersita trans la lando, ruptita da konkurenco. Amasigita kohero di la laboristi ne ja esas la rezulturo di lia propra unigo, ma la rezulturo di la unigo di la borgezaro, qua, por ganar olua propra

politikala skopi, mustas e povas dume incitar la tota proletariaro.

Ye ta etapo, la proletariaro ne ja kombatas lia enemiki, ma la enemiki di lia enemiki, la restaji di la absoluta monarkio, la proprieteri, la ne-industriala borgezaro, la sub-borgezaro. La tota historiala movemento esas tale koncentrita aden la manui di la borgezaro; omna vinko tale ganita esas vinko di la borgezaro.

Ma per la developo di industrio, la proletariaro ne nur kreskas; olu kompresesas aden plu granda amasi, olua forteso kreskas ed olu sempre plu sentas ta forteso. La interesti, la vivo-kondicioni en la proletariaro sempre plu equilibras, dum ke la mashinaro sempre plu nebulizas la diferi en laboro, e preske omnaloke salarii esas mikrigita til la sama basa nivelo. La kreskanta konkurenco inter la borgezaro e la rezultanta komercala krizi igas fluktuar la salarii di la laboristi; la sempre plu rapida developo, la sencesa plubonigo di la mashinaro igas lia vivo-stando sempre min sekura; sempre plu ofte la kolizioni inter la individuala laboristo e la individuala borgezo havas la karaktero di kolizioni inter du klasi. La laboristi komencas formar koalisuri kontre la borgezaro; li kunvenas

por mantenar lia salarii. Li ipsa kreas duriva asociuri por provizar su kontre la tempopa insultego. En ula loki, la lukto eruptas kom tumulto.

De tempo a tempo la laboristi ganas, ma nur tempale. La vera rezulturo di lia lukti ne esas nemediata suceso, ma la sempre kreskanta unigo di la laboristi. Olu propagesas da la plubonigita komuniko-moyeni genitata da granda industrio qui konektas la laboristi di la diversa loki l'una a l'altra. Omno necesa, tamen, esas konekto por centraligar la multa lokala lukti havanta la sama karaktero aden un nacionala luktego inter la klasi. Ma omna klasala lukto esas politikala lukto. E ta unigo, por qua la civitani di la Mezepoko, per lia chosei, bezonis yarcenti, esas ganata da la moderna proletariaro per fer-voyi dum kelka yari.

Ta organizo di la proletarii aden klaso, e do aden politikala partiso, esas instantale ruptata da la konkurenco inter la laboristi ipsa. Ma olu sempre rivenas, plu forta, plu robusta, plu povoza. Olu koaktas la legal agnosko di la individuala interesti di la laboristi per explotar la desuniono di la borgezaro ipsa. Do, la dek-hora lego en Anglia dekretesis.

La kolizioni di la anciena socio generale multamaniere propagas la developo di la proletariaro. La borgezaro sempre luktas: komence kontre la aristokrataro; plu tarde, kontre la parti di la borgezaro ipsa, la interesti di qui konfliktas kun la progreso di industrio; sempre kontre la borgezaro di omna stranjera landi. En omna ta lukti, olu sentas su koaktita demandar la helpo di la proletariaro e tale tranas olu aden la politikala movemento. Do olu ipsa furnisas la proletariaro per sua propra elementi di eduko, t.e., armi kontre su ipsa.

Pluse, quale on vidis, tota parti di la regnanta klaso esas renversita aden la proletariaro, od adminime lia vivo-kondicioni minacesas da la industriala progreso. Li anke adjuntas amaso de elementi di eduko a la proletariaro.

Tandem, dum tempi kande la klas-lukto proximeskas a la decidanta horo, la progreso di dissolvo en la regnanta klaso, fakte en la tota rango di la anciena socio, prizentas su per tante violentoza, tante evidenta karaktero, ke mikra parto di la regnanta klaso partigas su de olu ed adjuntas su a la revolucionanta klaso, ta klaso qua tenas la futuro en sua manui. Do, quale dum plu frua periodo, parto di la

nobelaro adjuntis su a la borgezaro, tale nun parto di la borgezaro adjuntas su a la proletariaro, e precipue parto di la borgezal ideologiisti, qui avancas til teoriala kompreno di la tota historiala movemento.

De omna klasi qui nuntempe afrontas la borgezaro, nur la proletariaro esas advere revolucionala klaso. La altra klasi dekadas e tandem desaparas koram moderna industrio; la proletariaro esas olua propra produktajo.

La mezklaso, la mikra industriisto, la mikra komercisto, la artizano, la kultivisto, ti omna kombatas kontre la borgezaro por ganar lia existo de extingo kom mezklasani. Ergo, li ne esas revolucionala, ma konservema. No, pluse, li esas reaktema, li volas retroturnar la roto di historio. Se li esas revolucionala, li esas tala pro lia minacanta chanjo aden la proletariaro, do li defensas ne lia prezenta ma lia futura interesti, do li abandonas lia propra vidpunto por adoptar ito di la proletariaro. —

La “Lumpenproletariat” [maxim basa rango di la proletariaro], la pasive putrant amaso di la maxim basa rango di la anciena socio, forsan hike ed ibe esos tranita aden la movemento per proletariala revoluciono;

olua viv-kondicioni, tamen, plu multe preparas olu kom subornita utensilo di reaktema intrigo.

La viv-kondicioni di la anciena socio ja destrukesis en la viv-kondicioni di la proletariaro. La proletario esas sen proprietajo; lua relato a spozo e filii ne plus havas komuneso kun la borgezala familio-relato; moderna industriala laboro, moderna submiso a kapitalo, same en Anglia kam en Francia, en Amerika kam en Germania, nudigis olu de omna nacionala karaktero. Segun lu, legi, etiko, e religio esas nur borgezala prejudiki, dop qui tante multa borgezala interesti celas su.

Omna preiranta klasi qui vinkabis povo aspiris sekurigar lia poziciono ja ganita per submisar la tota socio a lia proprigo-kondicioni. La proletarii nur povas vinkar la sociala produkto-forci per abolisar lia propra antea proprigo-maniero e talamaniere la tota preiranta proprigo-maniero. La proletarii havas nulo propra por sekurigar; li mustas destruktar omna preiranta privata sekureso e privata asekuro.

Omna antea historiala movementi esis movementi di minoritati o por minoritati. La proletario-movemento esas la su-

koncianta, nedependanta movemento di la imensa majoritato, por la imensa majoritato. La proletariaro, la maxim basa strato di la nuntempa socio, ne povas elevar su, ne povas acensar, sen ke la tota superkonstrukturo di la strato qua konstitucas la oficala socio esez explozita.

Quankam ne per kontenaji, ma per formo, la lukto di la proletariaro kontre la borgezaro esas komence nacionala lukto. La proletariaro di singla lando mustas, komprenende, unesme traktar sua propra borgezaro.

Per skisar la maxim generala etapo di la developo di la proletariaro, ni sequis la plu o min celita interna milito en la existanta socio til ke olu eruptas aden evidenta revoluciono e la proletariaro establisas sua regno per la violentoza renverso di la borgezaro.

Omna antea socio, quale on vidis, fondesis sur la opozo di opresanta ed opresata klasi. Por esar kapabla supresar klaso, tamen, olu mustas esar sekura pri kondicioni per qui olu povas adminime durigar olua sklaval existo. La serfo dum serfeso levis su til membreso en la komono, quale la plu basa borgezo sub feudal absolutismo sucesis levar su aden

borgezaro. La moderna laboristo, kontree, vice acensar kun la progreso di industrio, sinkas sempre plu profunde sub la kondicioni di existo di sua propra klaso. Lu divenas povro, e povreso developas plu rapide kam populo e richaji.

Ergo, esas evidenta ke la borgezaro esas nekapabla restar kom la regnanta klaso di socio, ed impozar sua existo-kondicioni a socio kom vinkanta lego. Olu ne esas kapabla regnar pro ke olu esas nekapabla sekurigar la existo di sua sklavo mem en sklaveso, pro ke olu koaktesas lasar ke lu sinkez aden stando en qua olu mustas nutrar lu vice esar nutrita da lu. Socio ne plus povas vivar sub olu, t.e., olua vivo ne plus konvenas a socio.

La esencala kondicioni por la existo e regno di la borgezala klaso esas la formigo ed augmento di kapitalo; la kondiciono por kapitalo esas salariizita laboro. Salariizita laboro exkluzive dependas de konkurenco inter la laboristi. La avanco di industrio, la nevoluntanta e nerezistanta propaganto di qua esas la borgezaro, remplasas la solitareso di la laboristi, pro konkurenco, da la revolucional unigo, pro asocio. Do la developo di moderna industrio tiras de sub la pedi la fundamento ipsa per qua la

borgezaro produktas e proprigas produkturi. Or, to quon la borgezaro produktas, precipue, esas sua propra tombisto. Olia falo e la vinko di la proletariaro esas egale ne-evitebla.

II.
Proletarii e komunisti

Quale relatas la komunisti a la proletarii? La komunisti ne esas specala partiso opozanta altra partisi di la laboristi. Li havas nula aparta interesto ultre la interesti di la tota proletariaro.

Li ne establisas partikulara principi segun qui li deziras formacar la movemento di la proletariaro.

La komunisti diferas de la altra partisi di la proletariaro nur per ici: unlatere, en la diversa nacionala lukti di la proletarii, li emfazas ed asertas la komuna interesti di la tota proletarii, ultre nacionaleso; ed altralatere, en la diversa developo-etapi quin la lukto kontre la borgezaro di la laboristo-klaso mustas trapasar, li sempre

ed omnaloke reprezentas la interesti di la movemento kom toteso.

Do la komunisti esas, praktikale, la maxim decidema e sempre avanciganta parto di la partisi di la laboristo-klaso di omna landi; teoriale, li plu frue komprenas la kondicioni, la voyo, e la rezultaji di la proletariaro-movemento kam la restajo di la proletariaro.

La sequanta skopo di la komunisti esas sama kam olta di omna altra partisio di la proletariaro: formaco di la proletariaro aden klaso, renverso di la borgezala regno, vinko di politikala povo da la proletariaro. La teoriala propozi di la komunisti esas nule fondita sur idei, sur principi inventita o deskovrita da ica od ita bonfacanto.

Li nur expresas, generale, reala relati di existanta klaso-lukto, di historiala movemento qua nun eventas koram ni. La aboliso di preiranta proprietala relati tote ne esas partikulara a komunismo.

Omna proprietala relati expozesis a kontinua historiala chanjo pro kontinua chanji di historiala kondicioni.

Exemple, la Franca revoluciono abolisis feudala proprieto por avantajizar borgezala proprieto.

To quo distingas komunismo ne esas la aboliso di proprieto generale, ma la aboliso di borgezala proprieto. Ma la moderna privata borgezala proprieto esas la ultima e maxim kompleta expresuro di la sistemo por la produkto e proprigo di produkturi fondita sur la antagonismo di klasi, sur la explotacho di la multi da la kelki.

Per ica sinso, la komunisti povas rezumar sua teorio per un frazo: la aboliso di privata proprieto.

Ni komunisti akuzesis dezirar abolisar la yuro personale ganar e facar proprietaji; tala proprieto quala esas la bazo di omna personala libereso, agemeso, e nedependo.

Meritita, proprigita, su-ganita proprieto! Ka vu parolas pri la sub-borgezala proprieto di rurani qua preiris borgezala proprieto? Ni ne bezonas abolisar ito, industriala developo ja abolisis olu ed omnadie destruktas olu.

O ka vu parolas pri la moderna privata borgezala proprieto?

Ma ka salariizita laboro, la laboro di la proletario, kreas proprieto por lu? Tote ne. Olu kreas kapitalo, t.e., tala proprieto quala explotachas salariizita laboro, e qua ne povas kreskar ecepte per kondicioni qui genitas nova fonto di salariizita laboro por

nova explotacho. Proprieto, en olua nuna formo, fondesas sur la antagonismo di kapitalo e salariizita laboro. Ni explorez la amba lateri di ca antagonismo.

Por esar kapitalisto esas havar ne nur tote personala, ma sociala standa pro produkto. Kapitalo esas komuna produkturo e povas esar movita nur per la komuna ago di multa membri, ultime, nur per la komuna ago di omna membri di socio. Ergo, kapitalo ne esas personala povo, olu esas sociala povo.

Do, se kapitalo transformesas aden komuna proprieto qua apartenas ad omna membri di socio, personala proprieto ne transformesas aden sociala proprieto. Nur la sociala karaktero di proprieto chanjas. Olu perdas sua klas-karaktero.

Ni diskutez salariizita laboro:

La mezgrada preco di salariizita laboro esas la minima salario, t.e., la sumo di la viv-moyeni necesa por mantenar la vivanta laboristo kom laboristo. To quon la salariizita laboristo proprigas per sua agemeso nur suficas por regenerar nur lua vivo. Ni ne volas abolisar ta personala proprigo di la produkturi di laboro por la regenero di vivo, proprigo qua lasas nula neta revenuo por donar povo uzar la laboro

di altru. Ni nur volas abolisar la mizeroza karaktero di ta proprigo, per qua la laboristo vivas nur por augmentar kapitalo, vivas nur segun la interesto di la regnanta klaso. En borgezala socio, vivanta laboro esas nur moyeno por augmentar la akumulata laboro. En komunista socio, akumulata laboro esas moyeno nur por augmentar, plurichigar, e propagar la existo di la laboristi.

En borgezala socio, la pasinto regnas la prezento; en komunista socio, la prezento regnas la pasinto. En borgezala socio, kapitalo esas nedependanta e personala, la agema individuo esas dependanta e nepersonala.

E la aboliso di ta stando nomizesas da la borgezaro la aboliso di personaleso e libereso! E juste. La aboliso di borgezala personaleso, nedependo, e libereso esas ya la skopo.

Libereso komprenesas en la nuntempa borgezala produkto-relati esar libera komerco, libera komprado e vendado.

Tamen, se marchando falius, anke falius libera marchando. La idiotismo “libera marchando,” ed omna altra fanfaronado di la borgezaro pri libereso generale, nur havas signifiko relatante restriktita

marchando, relatante la sklavigita borgezaro di la Mezepoko, tote ne relatante la komunista aboliso di marchando ipsa, la borgezala produkto-relati, e la borgezaro ipsa.

Vu esas hororigita pro nia intenco abolisar privata proprieto. Ma en vua existanta socio, privata proprieto ja esas abolisita por non dekimi di la populo; olua existo por kelki esas nur pro ke olu ne existas por non dekimi. Do vu reprochas ni pro ke ni volas abolisar proprieto qua presupozas manko di proprieto por la granda majoritato di socio kom necesa kondiciono.

Unvorte, vu akuzas ke ni volas forigar vua proprieto. Yes, exakte icon ni volas.

De la instanto kande laboro ne plus povas transformesar aden kapitalo, pekunio, lugo, kurte, aden sociala povo kapabla esar monopoligita, t.e., de la instanto kande personala proprieto ne plus povas transformesar aden borgezala proprieto, aden kapitalo, de ta instanto, vu dicas, personaleso desaparas.

Do, vu konfesas ke per “persono” vu volas dicar nulu ecepte la borgezo, la borgezala proprietanto. E ca persono, komprenende, mustas esar supresita.

Komunismo privacas nulu de la povo proprigar sociala produktaji, olu nur privacas de la povo sklavigar la laboro di altri per tala proprigo.

On objecionas, ke ye la aboliso di privata proprieto, omna laboro cesos, ed universala ociemeso vinkos ni.

Segun ico, borgezala socio devis longatempe ante nun faliir pro tota ociemeso; nam ti qui proprigas irgo ne laboras. La tota objeciono esas nur plusa expresuro di la tautologio ke esos nula salariizita laboro tam balde kam esas nula kapitalo.

Omna objecioni kontre la komunista maniero produktar e proprigar materiala produktaji esas, samamaniere, facita kontre la komunista maniero produktar e proprigar intelektala produkturi. Quale, segun la borgezo, la desaparo di klas-proprieto esas la desaparo di produkto ipsa, tale la desaparo di klas-kulturo esas, segun lu, la desaparo di omna kulturo. Eduko, la mankon di qua lu regretas, esas por la granda majoritato nur dreso por divenar mashino.

Ma ne disputez kun ni per mezurar la aboliso di borgezala proprieto segun vua borgezal idei pri libereso, eduko, lego, edc.

Vua idei ipsa esas produktaji di la borgezala produkto- e proprieto-relati, quale vua yuro esas nur la volo di vua klaso elevita til la legaro, volo la esencala karaktero di qua determinesas da la ekonomial existo-kondicioni di vua klaso.

Vu partoprenas la egoista miskoncepto per qua vu chanjas vua produkto- e proprieto-relati de historiala kondicioni, qui esas tempala segun la progreso di produkto, aden eterna natural e racionala legi, miskoncepto di omna regnanta klasi qui ja desaparis. To quon vu klare komprenas esir anciena proprieto, to quon vu klare komprenas esir feudala proprieto, vu mustas miskomprenar esar borgezala proprieto.

Aboliso di la familio! Mem le maxim radikala agitesas ye ta infama propozo di la komunisti.

Sur qua esas la nuna borgezala familio fondita? Sur kapitalo, sur privata gano. Olu existas tote developita nur por la borgezaro; ma olu kompletigesas da la koaktita manko di familio di la proletarii e da publika prostituco.

La familio di la borgezaro naturale desaparos kun la desaparo di ta kompletigo,

e li amba desaparos kun la desaparo di kapitalo.

Ka vu akuzas, ke ni volas haltigar la explotacho di pueri da lia genitori? Ni konfesas ta krimino.

Ma, vu dicas, ni abolisas la maxim santa relati kande ni remplasas domal eduko per social eduko.

Ka vua eduko ne determinesas da socio? Per la sociala kondicioni en qui vu edukas, per la interveno di socio, plu o min direte, per la skolo, edc.? La komunisti ne inventis la social influo en eduko; li nur chanjas la karaktero, li arachas eduko de la influo di la regnanta klaso.

La borgezal idiotismi pri familio ed eduko, pri la intima relati inter genitori e filii, divenas mem plu repugnanta kande, pro moderna industrio, omna familiala relati por la proletarii esas ruptita e la pueri esas chanjita aden simpla komercaji e laboro-utensili.

Ma vi komunisti volas introduktar la komuneso di mulieri, la tota borgezaro kore klamas.

La borgezo vidas sua spozino nur kom produkto-instrumento. Lu audas ke la produkto-instrumenti esos komune explotata, e komprenende ne povas altre

konkluzar, ecepte ke ta komuneso anke aplikesos a mulieri.

Lu tote ne suspektas, ke la reala skopo esas abolisar la stando di mulieri kom nur produkto-instrumenti.

Incidente, nulo esas plu ridinda kam la vertuoza indigno di nia borgezaro pro la supozita oficala komuneso di mulieri. La komunisti ne bezonas introduktar la komuneso di mulieri, olu preske sempre existis.

Nia borgezuli, ne kontentigita pro ke la spozini e filiini di lia proletarii esas disponebla a li, ne mencionar oficala prostituco, havas granda plezuro per seduktar la spozini di lia kunborgezi.

Civila mariajo esas advere la komuneso di spozini. Admaxime on povus reprochar la komunisti pro ke li volas introduktar oficala, apertita komuneso di mulieri vice hipokritale celita komuneso. Incidente, on ne bezonas dicar ke kun la aboliso di la nuna produkto-relati, la komuneso di mulieri qua venas ek oli, t.e., ofical e ne-oficala prostituco, anke desaparos.

La komunisti anke akuzesis ke li volas abolisar landi e nacionaleso.

La laboristo havas nula lando. On ne povas privacar li de to quon li ne havas. Pro

ke la proletariaro unesme mustas vinkar politikala regno, mustas acensar por esar la chefa klaso di la naciono, mustas konstitucar su kom naciono, olu ankore esas nacionala, mem se tote ne segun la borgezala signifiko di ta vorto.

Nacionala diferi ed antagonismo inter populi sempre plu desaparas pro la developo di la borgezaro, di libera komerco, di la mondo-merkato, di la uniformeso di industriala produkto e la vivo-kondicioni qui relatas olu.

La dominaco di la proletariaro igos oli mem plu desaparar. Unionita ago, adminime di la civilizita landi, esas un de la chefa kondicioni por olua liberigo.

Proporcione a la haltigo di la explotacho di un individuo da altru, la explotacho di un naciono da altru esos anke haltigita. Proporcione a la falo di la opozo di klasi en naciono, la enemikala poziciono di nacioni l'una kontre l'altra anke falos.

La akuzaji kontre komunismo, generale facita de la vidpunti religial, filozofial, ed ideologial, ne meritas plusa diskuto.

Ka vu bezonas plu profunda informo por komprenar ke kun la viv-kondicioni di homi, kun lia sociala relati, kun lia social

existo, anke lia idei, opinioni e nocioni, unvorte, lia konoco chanjas?

Quon la historio di idei pruvas ecepte ke intelektala produkto chanjas sua karaktero segun la chanjo di materiala produkto? La dominacanta idei di omna epoko esis sempre la idei di olua regnanta klaso.

On parolas pri la idei qui revolucionas socio; lo nur expresas la fakto ke la elementi di la nova socio kreesis en la anciena socio, e ke la dissolvo di la anciena idei kuniras la dissolvo di la anciena existo-kondicioni.

Kande la anciena mondo proximeskis ruino, la anciena religii vinkesis da Kristanismo. Kande Kristana idei falis dum la XVIIIma yarcento avan racionalist ideo, feudala socio luktis sua morto-batalio kontre la lora revolucionanta borgezaro. La idei pri libereso di religio e libereso di koncienco nur expresis la povo di libera konkurenco en la savo-domeno.

"Sendubite," on dicos, "idei religial, etikal, filozofial, e judicial chanjesis dum historiala developo. Ma religio, etiko, filozofio, politikala cienco, e judicio sempre transvivis dum chanjo. Pluse, esas eterna veraji, ex., Libereso, Yusteso, edc., qui esas komuna ad omna standi di socio. Ma

komunismo abolisas eterna veraji, olu abolisas omna religio, ed omna etiko, vice rikonstitucar li sur nova bazo; do olu kontredicas omna pasinta historial experienco."

A quo ta akuzo reduktesas? La historio di omna pasinta socio konsistas ek la developo di klas-antagonismo, antagonismo qua havis diversa formi dum diversa epoki. Ma irge qua formo li prenis, un fakto esas komuna ad omna pasinta epoki, t.e., la exploto di un parto di socio da la altra. Do nula surprizo ke la sociala koncio di pasinta epoki, malgre la multeso e diverseso montrita da olu, movas en ula komuna formi, en koncienco-formi, qui nur tote dissolvesos per la tota desaparo di klas-antagonismo.

La komunista revoluciono esas la maxim radikala rupto de tradicionala relati; nula surprizo ke la maxim radikala rupto de tradicional idei esas pro olia developo.

Ma ni livez la borgezal objecioni a komunismo. Ni vidis supre ke la unesma etapo di la revoluciono da la laboristo-klaso esas elevar la proletariaro a la stando di regnanta klaso por ganar la batalio por demokratio.

La proletariaro uzos sua politikala dominaco por gradope forprenar omna kapitalo de la borgezaro; por centraligar omna produkto-instrumenti aden la manui di la stato, t.e., di la proletariaro organizita kom regnanta klaso; e por kreskigar la tota produkto-forci tam rapide kam posible.

Komprenende, to nur povas esar facita per despotal interveni pri proprieto-yuri e pri borgezala produkto-relati, t.e., per moyeni qui aspektos ekonomiale nesuficanta e nedefensebla, ma qui, dum la progreso di la movemento, superiros su ed esos ne-evitebla kom moyeni por renversar la tota produkto-maniero. Ita moyeni komprenende varios de una lando ad altra.

Por la maxim avancita landi, tamen, lo sequanta esos tote generala:

1) Proprigo di land-proprieto ed uzo di land-lugo por guverno-spenso.
2) Forta progresiva imposto.
3) Aboliso di heredo-yuro.
4) Konfisko di la propraji di omna enmigranti e rebelanti.
5) Centraligo di kredito aden la manui di la stato per nacionala banko havanta statala kapitalo ed exkluziva monopolo.

6) Centraligo di transporto aden la manui di la stato.
7) Kreskigo di la nacionala fabrikerii, produkto-instrumenti, terenrikultivado e plubonigo di omna landi segun komuna projeto.
8) La sama labor-koakto por omnu, establiso di industrial armei, precipue por agrokultivado.
9) Kombino di agrokultivado ed industrio, laborante por la gradopa elimino di la difero inter urbo e ruro.
10) Publika e gratuita eduko di omna pueri. Eliminar puerala fabrikerio-laboro en olua nuna formo. Asociar eduko a materiala produkto, edc., edc.

Se, dum ica developo, klas-diferi desaparabos ed omna produkto esabos koncentrita aden la manui di asociita individui, lore publika autoritato perdos olua politikala karaktero. Politikala violenteso segun la strikta signifiko di la vorto esas la organizita violenteso di un klaso por opresar altra. Kande la proletariaro luktante kontre la borgezaro necese unigabos su aden klaso, divenabos la dominacanta klaso per revoluciono e, kom la regnanta klaso, koaktante abolisabos la

anciena produkto-relati, kun ita produkto-relati, olu forbalayabos la existo-kondicioni di la klas-antagonismo, la klasi generale, e do olua propra regno kom klaso.

Vice la anciena borgezala socio, kun olua klasi e klas-antagonismo, esos asociuro en qua la libera developo di singlu esas la kondiciono por la libera developo di omnu.

III.
Literaturo socialista e komunista

1) Reaktema socialismo

a) *Feudala socialismo*

Pro lia historiala pozicioni, la Franca ed Angla aristokratari demandesis skribar pamfleti kontre la moderna borgezala socio. Dum la Franca revoluciono di julio 1830, e dum la Angla reform-agito, ita aristokratari itere subsisis la odiinda parvenintacho. Ne plus esis posibleso di serioza politikala lukto. Nur la literaturala lukto restis ad olu.

Ma anke en literaturo la anciena idiotismi di la restauro-periodo divenabis neposibla. Por incitar simpatio, l'aristokrataro obligesis obliviar, evidente, sua propra interesti, e formuligar sua akuz-ago kontre la borgezaro en la interesto di la explotachata laboristo-klaso. Talamaniere olu preparis sua kontentiganta venjo per kantar mokaji kontre la nova regnanto e per esar permisita susurar plu o min minacanta predici en lua orelo.

Talamaniere naskis feudala socialismo, mi-lamento, mi-satiro, mi-eko di la pasinto, mi-minaco pri la futuro, ulafoye frapante la kordii di la borgezaro per bitra, espritoza e laceranta judiko, sempre komika per tota nekapableso komprenar la marcho di moderna historio.

Li brandisis la mendiko-sako kom standardo por raliar la populo dop li. Irge kande olu sequis li, tamen, olu vidis la anciena feudala blazono sur olua dopajo ed abandonis li kun lauta e senrespekta ridado.

Un parto di la Franca Legitimisti e Yuna Anglia maxim bone montris ica spektaklo.

Montrante ke lia exploto-maniero diferas de borgezal exploto, la feudalisti nur oblivias ke li explotis sub tote diferanta e nun ekmoda cirkonstanci e kondicioni.

Kande li remarkas ke la moderna proletariaro ne existis sub lia regno, li nur oblivias ke la moderna borgezaro esis necesa filio di lia social aranjuro.

Incidente, li tante mikre esforcas celar la reaktema karaktero di lia kritiko, ke lia chef akuzajo kontre la borgezaro esas la fakto ke klaso developas sub lia rejimo qua explozos la tota anciena sociala rejimo.

Li mem plu akuzas ke la borgezaro kreas revolucionala proletariaro kam ke olu kreas proletario.

En politikala praktiko, li partoprenas omna violentoza moyeni kontre la laboristo-klaso, ed en ordinara vivo, malgre omna lia bufata dicaji pri loyaleso, amo, honoro, li kontentigas su per koliar la ora pomi di la industrio-arboro e komercar por lano, napi, e brandio.

Quale la paroko sempre iris manuo en manuo kun lo feudala, tale la parokala socialismo iras kun la feudalisto.

Nulo esus plu facila kam donar socialista aspekto a Kristana asketismo. Ka Kristanismo ne esis jaluza kontre privata proprieto, kontre mariajo, kontre la stato? Kad olu ne predikis, kontre ta kozi, karitato e mendiko, celibeso e bucho di la korpo, la monakeyo e la Eklezio? Kristana socialismo

esas nur la santa aquo per qua la sacerdoto benedikas la iraco di la aristokrato.

b) *Sub-borgezal socialismo*

La feudal aristokrataro ne esis la unika klaso ruinita da la borgezaro, ne la unika klaso di qua la vivo-kondicioni velkis e faliis en la moderna borgezala socio. La mezepokala borgezi e la rurala proprietanti esis la prekursori di la moderna borgezaro. En la landi min developita industriale e komercale, ta klaso ankore vejetas apud la acensanta borgezaro.

En landi ube la moderna civilizuro esas tote developita, nova klaso di sub-borgezi formacesas, fluktuante inter proletariaro e borgezaro, e sempre rinovigante su kom kompletiganta parto di borgezala socio, ma olua membri, kontinue abasita aden la proletariaro per konkurenco, vidos, mem kun la developo di grand industrio, proximeskanta tempo kande li tote desaparos kom nedependanta parto di moderna socio e kande li remplasesos en fabrikado, agrokultivado, e komerco da submastri ed employati.

En tala landi quala Francia, ube la rurano-klaso esas plu kam la duimo di la

populo, esis naturala ke skribisti qui defensas la proletariaro kontre la borgezaro aplikez la normo di la ruranaro e sub-borgezi por kritikar la borgezala rejimo, e de la vidpunto di ta mezklasi, ke li prenez la bastoni por la laboristo-klaso. Tale naskis sub-borgezala socialismo. Sisimondi esis la chefo di ca literaturo, ne nur en Francia ma anke en Anglia.

Ita socialismo tre akute dissekis la kontredicaji en la moderna produkto-relati. Olu revelis la hipokrita apologii di la ekonomisti. Olu pruvis, nerefuteble, la dizastroz efekti di la mashinaro e la laboro-partigo; la koncentrigo di kapitalo e lando aden kelka manui; tro-produkto e krizi; olu indikis la ne-evitebla ruino di la sub-borgezo e rurano, la mizero di la proletariaro, la anarkio en produkto, la evidenta ne-egaleso en la distributo di richaji, la industrial extingo-milito inter nacioni, la dissolvo di ancien etikala ligi, di la anciena familiala relati, di la anciena nacionaleso.

Pri olua positiva kontenajo, tamen, ita socialismo o volas restaurar la anciena produkto-moyeni e komerco-moyeni, o volas inhibar la moderna produkto-moyeni e komerco-moyeni en la kuntexto di la

anciena proprieto-relati qui esis, e mustis esar, explozita da ta moyeni. Irgakaze, olu esas ed reaktema ed utopiatra. Olua ultima vorti esas: Gildi por fabrikado, patriarkala relati en agrokultivado.

Olua plusa tasinsa developo divenis poltrona shamo.

c) *Germana o "vera" socialismo*

La socialista e komunista literaturo di Francia, literaturo qua naskis sub la preso di regnanta borgezaro, e qua esis expresuri di la lukto kontre ta regno, introduktesis aden Germania ye epoko kande la borgezaro en ta lando jus komencabis sua lukto kontre feudal absolutismo.

Germana filozofi, segun-dezira filozofi, e literaturisti avide sizis ica literaturo, nur obliviis ke kande ta skriburi migras de Francia aden Germania, la Franca sociala kondicioni ne migris kun li. Kompare a la Germana sociala kondicioni, ta Franca literaturo perdis sua praktikala signifiko e prenis nur literatural aspekto. Olu mustis semblar nur spekulado pri la realigo di la homo. Segun la Germana filozofi di la XVIIIma yarcento, la demandi di la unesma Franca revoluciono esis nur la demandi di

“praktikala raciono” generale, e la expresuri di la volo di la Franca revolucionala borgezaro signfikis, segun li, la legi di pura volo, di volo quale olu mustas esar, di advere homala volo. La unika laboro di la Germana skribisto konsistis ek rikonciliar la nova Franca idei kun lia anciena filozofiala koncienco, o plu bone, proprigar la Franca idei de lia propra filozofiala vidpunto. Ita proprigo eventis samamaniere kam on proprigas stranjera kozi generale, per traduko.

On bone savas quale la monaki palimpseste skribis absurda rakonti pri katolika santi sur manuskripti sur qui esabis enrejistrita la klasika verki di anciena pagana epoki. La Germana skribisti inverse traktis la profana Franca literaturo. Li skribis sua filozofiala sensencaji dop la Franca originalo. T.e., dop la Franca kritiko pri pekunio-relati li skribis “alieno di la homo”, dop la Franca kritiko pri la borgezala stato li skribis “aboliso di la regulo di abstrakta generaleso”, edc.

La supreson di ta filozofiala dicaji sub la Franca developo li nomizis “Ago-Filozofio,” “Vera Socialismo”, “Germana Cienco di Socialismo”, edc.

La Franca socialista-komunista literaturo esis talamaniere formale desmaskuligita. Do pro ke, en la manui di la Germano, olu cesis expresar la lukto di l'una klaso kontre l'altra, la Germano opinionis ke la "Franca unlatereso" vinkesis, e ke lu piktas, ne la vera bezoni, ma la bezono por lo vera; ne la interesti di la proletariaro, ma la interesti di lo homal. La esenco di piktar homo generale, homo sen klaso, homo qua ne esas ek realeso, esas piktar ta qua existas nur en la nuboza cielo di filozofiala fantazio.

Ica Germana socialismo, qua tante serioze e solene facis sua deshabila skol-exerci e tante kriachante fanfaronis olua rezultaji, dume gradope perdis sua pedanta inocenteso. La lutko di la Germana, precipue la Prusiana, borgezaro kontre la feudalisti e kontre tota rejeso, unvorte, la liberala movemento, divenabis plu serioza.

La "vera" socialismo donesis la dezirata oportunajo afrontar la politikala movemento per la socialista postulajo ke olu lancez la tradicionala malediki kontre liberalismo, kontre la reprezentativa stato, kontre borgezala konkurenco, civila libereso di la jurnalaro, civila yuri, civila libereso ed egaleso, e predikez a la amasi di

homi quale li havas nulo ganar, ed omno perdar, per ica borgezala movemento. Germana socialismo obliviis, justatempe, ke la Franca kritiko, la senraciona eko di qua olu ipsa esis, presupozas moderna borgezala socio kun olua propra ekonomiala viv-kondicioni e politikala konstituco, la preliminara necesaji qui esis la skopo di la venonta lukto en Germania.

Ito servis la Germana absoluta guvernerii, kun lia sequantaro di paroki, profesori, rurala siniori, ed oficiri, kom dezirata terorigilo kontre la minacanta borgezaro.

Ito esis la dolca kompletigo, pos la bitra piluli di flogo e kugli, per qui ta sama guvernerii tatempe dozizis la revolucioni di la Germana laboristo-klaso.

Se “vera” socialismo esis talamaniere armo en la manui di la guvernerii kontre la Germana borgezaro, olu anke direte reprezentis reaktema interesto, la interesto di la Germana sub-borgezi. En Germania, la sub-borgezaro, restajo di la XVIma yarcento, e de pos ta tempo kontinue ri-aparante per diversa formi, esas la reala sociala bazo di la existanta stando.

Olua prezervo esas la prezervo di la existanta Germana kondicioni. Olu timas de

la industrial e politikala regno di la borgezaro la certa falio, unlatere pro la koncentrigo di kapitalo, altralatere pro la acenso di la revolucionala proletariaro. “Vera” socialismo semblas ad olu mortigar amba uceli per un stono. Olu extensis su quale epidemio.

La robo, plektita ek la spekulativa araneo-reto, brodita per estetikala parolo-flori, trempita en sentimentala pocioni, ta trancendanta robo en qua la Germana socialisti envelopis sua kelka ostoza “eterna veraji”, nur augmentis la vendo di lia vari a ta lektantaro. Pri olu, Germana socialismo sempre plu rikonocis sua advoko esar la granda reprezentanto di ta sub-borgezaro.

Olu proklamis ke la Germana naciono esez la modela naciono, e ke la Germana sub-borgezo esez la tipala homo. Ad omna friponatra meskineso di ta modela homo olu donis celita, plu nobla, socialista signifiko, lo kontrea ad olua advera karaktero. Olu iris til la ultima extremajo, e direte opozis la “brutale destruktiva” tendenco di komunismo, e proklamis sua senpartisa supereso ad omna klasala lukti. Kun tre kelka eceptaji, omna t.n. socialista e komunista publikigaji nun trairanta

Germania partoprenas la domeno di ta sordida e febliganta literaturo.

2) Konservema o borgezala socialismo

Un parto di la borgezaro deziras remediar sociala malaji por sekurigar la existo di borgezala socio.

Hike esas ekonomikisti, filantropi, humani, pluboniganti di la laboristo-klaso, organizanti di karitato, membri di societi por preventar krueleso ad animali, sobresala fanatiki, sekreta reformisti di la maxim diversa sorti. E ta borgezala socialismo esis developita aden tota sistemi.

Ni darfas citar *La Filozofio di provreso* da Proudhon kom exemplo di ta sorto.

La socialista borgezo deziras omna avantaji di moderna sociala kondicioni sen la lukti e danjeri qui necese rezultas ek oli. Lu deziras la existanta stando di socio, sen la elementi qui revolucionas e dissolvas olu. Lu volas havar borgezaro sen proletariaro. La borgezaro naturale opinionas, ke la mondo quan olu regnas esas la maxim bona mondo. Borgezala socialismo developas ica konvenanta ideo aden partala o tota sistemo. Kande olu demandas ke la

proletariaro praktikez olua sistemi ed enirez la nova Ierusalem, olu bazale nur postulas ke olu haltez en la nuna socio, ma forjetez olua odiinda idei pri olu.

Duesma, min sistemala, kelke plu praktikala formo di ta socialismo esforcas difamar omna revolucionala movemento por la laboristo-klaso per montrar ke nula politikala reformo, nur chanjo di la materiala kondicioni di existo, per ekonomiko-relati, avantajizos li. Per chanji en la materiala existo-kondicioni, ta formo di socialismo, tamen, tote ne signifikas aboliso di la borgezala produkto-relati, aboliso qua povas esar realigita nur per revoluciono, ma administriva reformi fondita sur la duranta existo di ta relati; do reformi qui tote nule chanjas la relati inter kapitalo e laboro, ma, admaxime, diminutas la kusto e simpligas la administro-laboro di la borgezala guvernerio.

Borgezala socialismo atingas sua komplet expresuro erste olu divenas nur retorikala figuro.

Libera komerco! por la avantajo di la laboristo-klaso. Protektanta tarifi! por la avantajo di la laboristo-klaso. Karcero-reformo! por la avantajo di la laboristo-

klaso. To esas la ultima vorto e la unika serioza vorto di borgezala socialismo.

Borgezala socialismo signifikas nur ke la borgezo esez borgezo — por la avantajo di la laboristo-klaso.

3) Kritikal-utopiatra socialismo e komunismo

Hike ni ne diskutas la literaturo qua, en omna granda moderna revolucioni, expresis la postulaji di la proletariaro. (La skriburi di Babeuf, edc.)

La unesma probi di la proletariaro por direte efikigar sua propra klas-interesti, dum tempo di generala eciteso, en la periodo di la renverso di feudala socio, necese faliis pro la nedevelopita formo di la proletariaro ipsa, anke pro la manko di la materiala kondicioni por sua liberigo, qui esas nur la produkturi di la venonta borgezala epoko. La revolucionala literaturo akompananta ta unesma movementi di la proletariaro esas necese reaktema en sua kontenaji. Olu docas generala asketismo e kruda sociala planigo.

La reala socialista e komunista sistemi, la sistemi di St. Simon, di Fouriers, di Owens,

edc., aparas en la unesma, nedevelopita periodo di la lukto inter la proletariaro e la borgezaro, quin ni supre skisis. (Videz Seciono I, Borgezaro e Proletariaro.)

La inventanti di ta sistemi vidas la antagonismo di la klasi ed anke la efikeso di la dissolvanta elementi en la regnanta klaso ipsa. Ma li vidas nula historiala autonomeso en la proletariaro, vidas nula partikulara politikala movemento en olu.

Pro ke la klas-antagonismo same developas kam industrio, li trovas ke la ekonomikala stando ne ja ofras a li la materiala kondicioni por la liberigo di la proletariaro. Do li serchas nova sociala cienco, nova sociala legi, qui kreez ita kondicioni. Vice sociala agado esez personale inventiva agado, vice la historiala kondicioni di liberigo esez fantaziala kondicioni, vice la gradopa klas-organizo di la proletariaro esez organizo di socio specale fabrikita da ta inventanti. La venonta mond-historio dissolvas, segun li, aden propagado e la praktikal uzo di lia sociala projeti. Esas vera ke li konocas per lia projeti ke li precipue reprezentas la interesti di la laboristo-klaso kom la sufranta klaso. Nur de ca vidpunto, esante

la maxim sufranta klaso, existas la proletariaro, segun li.

La nedevelopita stando di la klas-lukto, anke lia propra stando, igas tala socialisti konsiderar su kom grande superiora ad omna klas-antagonismi. Li deziras plubonigar la stando di omna membro di socio, mem olta di la maxim favorata. Do li kustumale apelas a la tota socio sen distingar klasi, yes, li preferas apelar a la regnanta klaso. On nur bezonas komprenar lia sistemo por agnoskar olu kom la maxim bona projeto posibla di la maxim bona socio posibla.

Do li refuzas omna politikala, precipue omna revolucionala, ago; li volas atingar lia skopo per paco-moyeno, e per la povo di exemplo esforcas preparar la voyo por la nova social evangelio per mikra, komprenende nesucesoza experimenti.

La fantaziala pikturi di futura socio naskas samtempe kande la proletariaro esas ankore en stando ne tro developita, t.e., havas nur fantaziala koncepto di sua propra poziciono, de olua unesma deziro por la generala transformo di socio.

Tamen, tala socialista e komunista skriburi anke kontenas kritikal elementi. Li atakas omna fundamenti di la existanta

socio. Do oli provizas tre valoroza materio por edukar la laboristi. Olia pozitiva dicaji pri futura socio, exemple la aboliso di la antagonismo inter urbo e ruro, la familio, privata employo, salariizita laboro, la proklamo di sociala harmonio, la transformo di la stato aden nur produkt-administranto — omna tala dicaji nur expresas la desaparo di la klas-antagonismo qua nur komencas developar, quan li konocas nur per olua komencanta e nedecidita formi. Do ta frazi ipsa ankore havas signifiko nur utopiatra.

La importo di kritikala utopiatra socialismo o komunismo inverse relatas historiala developo. Quante multe la moderna klas-lukto developas e formacas su, tante multe ta fantaziala superioreso, ta fantaziala ataki, perdas omna praktikala valoro ed omna teoriala justifiki. Do, se la inventanti di ta sistemi esis plura-relate revolucionala, lia dicipuli sempre formacas reaktema sekti. Li ferme retenas la anciena opinioni di lia mastri relate la historiala developo di la proletariaro. Do li sempre serchas obtuzigar la klas-lukto e konciliar la opozanti. Li ankore revas pri la probanta realigo di lia sociala utopii, la fondo di individuala falansterii, la establiso di “hem-

kolonii", la establiso di mikra Ikaria — posh-edituri di la Nova Ierusalem — e li mustas serchar filantropeso, apelar a la borgezala kordii e bursi, por konstruktar omna ta kasteli en la aero.

Gradope li falas aden la kategorio di la reaktema o konservema socialisti supre deskriptita e diferas de li nur per plu sistemala pedanteso, per fantaziala superstico pri la marveloza efekti di lia socio-cienco. Do li bitre opozas omna politikala movementi di la laboristi, qui povas venar nur de la blinda nekredo a la nova evangelio.

La Owenisti en Anglia e la Fourieristi en Francia reaktas ibe kontre la Chartisti, hike kontre la reformisti.

IV.
Poziciono di la komunisti relate la diversa existanta opozanta partisi

Segun Seciono II, la relato di la komunisti a la ja konstitucita laboristo-partisi esas evidenta, t.e., lia relato a la Chartisti en

Anglia ed a la agrala reformisti en Nord-Amerika.

Li luktas por atingar la nemediata skopi ed interesti di la laboristo-klaso, ma li anke reprezentas la futuro di la movemento en la nuna movemento. En Francia la komunisti membreskas a la social-demokratiala partiso kontre la konservema e radikala borgezaro sen cedar la yuro esar kritikala pri la frazi ed iluzioni qui venas ek la revolucionala tradiciono.

En Suisia li suportas la radikalisti sen faliar rikonocar ke ta partiso konsistas ek kontredicant elementi, partale demokratiala socialisti segun la Franca signifiko, partale radikala borgezaro.

Inter la Polani, la komunisti suportas la partiso qua kondicionas agrala revoluciono por nacionala liberigo, la sama partiso qua lansis la Krakow-revolto di 1846.

En Germania, tam balde kam la borgezaro semblos revolucionatra, la Komunista Partiso luktos kun la borgezaro kontre la absoluta monarkio, feudala land-proprieteri, e sub-borgezaro.

Ma olu nultempe cesas instilar la maxim klara koncio posibla en la laboristi pri la enemikala antagonismo inter la borgezaro e la proletariaro, por ke la Germana laboristi

quik uzez, kom tante multa armi kontre la borgezaro, la sociala e politikala kondicioni quin la borgezaro mustas necese genitar per olua regno, e por ke, pos la falo di la reaktema klasi en Germania, la lukto kontre la borgezaro ipsa quik komencez. La komunisti precipue atencas Germania, pro ke ta lando esas jus ante la tempo di borgezala revoluciono e pro ke olu facas ita subverso sub plu avancita kondicioni di Europeana civilizuro e per multe plu developata proletariaro kam olta di Anglia dum la XVIIma yarcento, e di Francia dum la XVIIIma yarcento, e pro ke la borgezala revoluciono en Germania esos nur la preludio di quik sequanta proletariala revoluciono.

Unvorte, la komunisti omnube suportas omna revolucionala movemento kontre la existanta sociala e politikala standi.

En omna ta movementi, li emfazas la problemo di proprieto, en irge qua plu o min developita formo, kom la fundamentala problemo di la movemento. Konkluze, la komunisti laboras omnube por unionar e konciliar la demokratiala partisi di omna landi.

La komunisti desestimas celar lia opinioni e skopi. Li aperte deklaras ke lia

skopi nur povas esar atingita per la violentoza renverso di omna preiranta sociala standi. La regnanta klasi tremez koram la komunista revoluciono. La proletarii havas nulo perdar ecepte lia kateni. Vi havas mondo por ganar.

Laboristi di omna landi, unionez!